

4887

ԿՈՄՅԵՐԻՏ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՇԺ ԴԱՐՁՐԵՔ
ՋԵՐ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻՆ

Թարգմ. ՈՍԱ.

636

ՈԼ-85

Պետական Հասարակություն. Յերեվան—1928

26 AUG 2013

24 SEP 2010

636
NL-85

ԿՈՄՅԵՐԻՏ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՇՔ ԴԱՐՁՐԵՔ

== ՁԵՐ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻՆ ==

1003
11167

Թարգմ. ռուս.

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ.—ՅԵՐԵՎԱՆ. 1928

ԳԻՏԵՔ, ԹԵ ԿՈՎԸ ԻՆԶՔԱՆ ԿԵՐ Ե ՌԻՏՈՒՄ
ՅԵՎ, ԳՐԱ ԳԻՄԱՅԸ ԻՆԶՔԱՆ ԿԱԹ Ե ՏԱԼԻՍ

Հասկա մի հաշիվը պահե՛ք

Ամենքն ել անասունին կեր են տալիս. խցկում են անասունի բերանը դարման, խոտ և զանազան կեր, բայց շատ քչերն են մտածում, թե եղ կերի գիմաց անասունի տված կաթը, ճրագուն կամ միսը ձեռնառու չե, թե չե, հաշիվը չեն պահում, վոր իմանան, թե վոր անասունի (կովի, վոջխաւի, խոզի կամ թռչունի) վոր տեսակը իրեն կերածի գիմաց ավելի շատ ոգուտ և տալիս:

Շատ քչերն են հաշիվը պահում, բայց եղ բանը շատ կարևոր և արդյոք կովը ոգուտ և տալիս, թե փաս, կամ ինչ անասուն պահեն և ամենից ոգտավետը:

Հաշիվը պահելը դժվար գործ չի, բայց շատ մեծ ոգուտ և տալիս: Եղ բանն անելու համար պետք և համբերութիւն ունենալ և որ որի վրա գրի առնել:

Սկսեք կովից. հաշիվ արեք, թե կովը տարեկան ի՞նչքան կաթ և տալիս:

Հաշիվը եսպես կարելի չե պահել:

Սովորաբար կաթը կթում են միևնույն ամանի—կովկիթի մեջ: Վերցրեք մի շիշ ջուր, լցրեք եղ ջուրը կովկիթի մեջ և կովկիթի ներսի կողմից նշան արեք, թե ջուրը մինչև վորտեղ հասավ: Հետո մի շիշ ել ջուր ավելացրեք ու ելի նշան արեք: Եղպես նշաններ անելով, ենքան շիշ ջուր լցրեք, մինչև կովկիթը լցվի:

Եղպիսով ձեր կովկիթը, ինչպես ասում են, աստիճանների կրթածովի: Ավելի լավ կլինի, չեթե ջուրը վերցնեք վոչ թե շշերով, այլ կես շշերով և ենպես նշաններ անեք: Յածից սկսած, ամեն մի նշանի վրա 1, 2, 3 և այլն թվեր դրեք, կամ խաղ քաշեք:

Ասենք թե, ձեր մայրը կովը կթել է: Դուք մոտենում եք կովկիթին և անմիջապես տեսնում եք, թե կաթը մինչև վոր խաղը կամ վոր թիվն է հասել: Յեթե մինչև չերրորդ խաղն է հասել, ուրեմն նշանակում է, վոր կովը մի անգամ կթելումը տվել է չերեք շիշ կաթ:

Եղպես ել ահա դուք կիմանաք, թե կովը ինչքան կաթ է տալիս:

Ամեն մի կթելուց հետո ուղղակի գրեք, թե կիթը ինչքան եր:

Կարելի չե կիթը եսպես ել հաշվել: Շշով կամ կես շշով չափեք են բոլոր բղուղները կամ աման-

ները, վորոնց մեջ կաթը լցնում եք: Հենց վոր կթած կաթը կլցնեն ամանների մեջ, դուք ել անմիջապես հաշվեք և նշանակեցեք, թե քանի շիշ է կթված:

Ամեն մի ամսի վերջին հաշիվ արեք, թե ամսը վա մեջ կովը ինչքան կաթ է տվել: Դուք շատ հետաքրքիր թվեր կստանաք, մանավանդ չեթե գյուղում միքանի կովերի տված կաթի հաշիվն արվի:

Բաց գե կիթը իմանալով դեռ գործը չի վերջանա: Մեկը կարող է իրեն կովին լավ կեր տալ, մի ուրիշը—վատ: Կովի տված կաթն էլ շատ կամ քիչ կլինի: Պետք է դեռ համեմատել, թե ով ինչ կեր է տալիս իր կովին: Հիմա չել սկսեք կերի հաշիվը պահել:

Ես դործն ել շատ մի դժվար բան չի:

Սովորաբար կովին կեր են տալիս կամ կողովով (քթոց), կամ հենց խտրտով: Մի կշեռք ճարեք, կամ մի բեզմեն, և կշռեք իմացեք, թե են կողովը, վորով կովին կեր եք տալիս, ինչքան խոտ, ինչքան դարման կամ ինչքան փափուկ կեր է տանում: Կերը կողովի մեջ շատ միք հուպ տա, վոչ ել շատ թույլ լցրեք, այլ ենպես, ինչպես սովորաբար միշտ լցնում եք: Նմանապես և կշռեք մի խտրտ դարմանը ու մի խտրտ խոտը և աշխատեցեք վարժվել, վոր ձեր խտրտները միշտ իրար հավասար լինեն:

Նգալիսով ել ահա դուք կիրմանաք, թե կովին
ինչքան կեր եք տալիս:

Ինչքան կեր վոր տալիս եք, ամեն անգամ ելի
դրեք և ամսի վերջին ելի հաշիվ արեք: Հաշիվ
վոր անեք, տեղեկացեք, թե քանիսով ե ծախ-
վում կաթը, և քանիսով ե ծախվում են կերը,
վոր կովը կերել ե: Նդ գնեցով ել հետո հաշիվ
արեք, թե կովը քանի մանեթի և քանի կոպեկի
կեր ե կերել և քանի մանեթի ու կոպեկի կաթ
ե տվել: Դուք հետաքրքիր թվեր կստանաք:

Բայց դե մի ամսվա հաշիվներով դատել չի
կարելի: Կարող ե պատահել, վոր եդ ամիսը
հենց են ժամանակն ե, վոր չեկող ամսին կովը
պիտի ծնի: Կովը եդ ժամանակներին կաթ չի
տալիս, դա նրա համար պահասութուն չի: Պետք
ե վերցնել վոչ թե մի ամիս, այլ ամբողջ տարին:
Նգալես ել պետք ե հաշիվ անել, թե ամբողջ տարին
կովի պահելը ինչքան ե նստել, և ինչքան կաթ ե
տվել կովը: Կովից ստացած չեկամուտի վրա պետք
ե ավելացնել նաև նոր ծնված հորթի արժեքը:

ԳՈՒ ԼՎԱՅՎՈՒՄ ԵՍ: ԻՍԿ ԻՆՉՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿՈՎՆ ՈՒ ՉԻՆ ՄԱՔՈՒՐ ԶՊԵՏԻ ԼԻՆԵՆ

Դու փորձով գիտես, թե ինչքան վատ ե լի-
նում, չեթե չերկար ժամանակ վոչ լողանում ես
և վոչ ել լվացվում:

Ճիշտ ե, չե, ամբողջ մարմինդ քոր ե գալիս,
մրմնջում ե, չես կարողանում հանգիստ դաս սո-
վորել, լավ չես քնում, մի խոսքով՝ ինքդ քեզ մի
տեսակ լավ չես զգում:

Իսկ ինչքան լավ ե լինում լողանալուց հետո
տանը կամ ամառը գետում:

Ասենք թե ձին, կովը կամ խոզը, ձիշտ ե, գիրք
ու լրագիր չեն կարդում, բայց դե ինչքան ել
վոր չլինի, նրանք ել են ուզում մաքուր լինել:
Ուշք դարձրու. այ ձին նստած տեղից վերկա-
ցավ և խկուլն թափ տվեց վրեն կպած կեղտը,
փռլին: Այ, հետեղ ել շունն եր թավալվում ձյան
մեջ, վերկացավ, ձյունը վրայից թափ տվեց, իսկ
ձյան հետ ել՝ մազերին կպած փռլին, կեղտը: Ահա և
խոզը. ինչքան ել վոր խոզը համարվում ե ամե-
նակեղատու կենդանին, խրվել ե ցեխի մեջ: Կար-
ծում ես, վոր եդ բանը նա արել ե, վորովհետե

նա անմաքրասեր ե: Ամենեկն. ցեխը չորացել, կպել ե կաշվին, «խողը խողավարի» ման ե գալիս, բայց մեկ ել տեսնում ես, վոր մոտեցավ մի անկյունի ե սկսեց պինդ քորել մարմինը, ենպես պինդ, վոր ցեխի չորացած կտորները թափվում են, իսկ եդ կտորների հետ ել թափվում են կաշվի վրա հավաքված միջատները, ճարպոտ քրտինքը, թեփը ե ալին:

Ուշք դարձրու ուրիշ կենդանիների վրա, — կովի, վոջխարի, հավի, կառավի, վալբենի գաղանների ե թռչունների ու կնկատես, թե ինչպես նրանք բոլորը աշխատում են մաքուր լինել:

Բայց բոլորն իրանց եդ սեփական «լողանալն ու լվացվելը» տնային կենդանիների համար բավական չի: Մարդը պետք ե անպայման ինքն եդ կենդանիներին մաքրի:

Շատերը կգարմանան, թե ել ի՞նչ մաքրել, նրանք առանց են ել սովոր են կեղտի: Ո՞վ ե տեսել մինչև հիմա, վոր անասունին մաքրեն:

Եդ ճիշտ չե: Յեթե կենդանիները կեղտոտ են ապրում, եդ չի նշանակում, թե եդ կեղտոտ լինելը լավ բան ե. ե ահա թե ինչու:

Կաշին մի հասարակ ծածկոց չի, վոր քաշել են կենդանիների մսի վրա, թե ինչ ե միսը ցրել չգա: Կաշվի միջոցով ել ենպիտի շնչառություն ե կատարվում, ինչպես վոր քթի ու բերնի միջո-

ցով: Յեթե կաշվի վրա լաք քսենք, վորը չի թողնում վոր իր միջով ոդ անցնի, ապա եդ դեպքում մարդը կամ կենդանին շնչապատաս կլինեն, թեկուզ ինչքան ել ուժեղ կերպով աշխատեն նրանք բերնի ե քթի միջոցով թոքերով շունչ քաշել:

Կաշվի միջոցով արյունը թարմանում ե, կաշվի միջոցով դուրս են գալիս մարմնի ամեն տեսակ մնացորդները, ավելորդ ջուրը ե քրտինքը:

Ինչպես տեսնում եք, կաշին շատ կարևոր նշանակութուն ունի: Դրա համար ել կաշվի մեջ լեղած բոլոր անցքերը (ծաղիտիները) պետք ե մաքուր լինեն: Յեթե կաշին չմաքրենք, են ժամանակ եդ ծաղիտիները կկեղտոտվեն ե կլցվեն փոշով, ցեխով, կաշվի ճարպով, քրտնքով ե հին փչացած կաշվի մնացորդներով (թեփով): Դրանից արյունը լավ չի թարմանա, կաշվի միջոցով մարմնից բաժանվող մասերը դուրս գալու տեղ չեն գտնի, կմնան մարմնի մեջ ե կարող են հիվանդություններ առաջ բերել: Կեղտի մեջ կենդանիները անհանգիստ են լինում, շուտ-շուտ քորում են իրենց, եդ շարժողության համար իզուր տեղը ուժ են կորցնում (իսկ ուժը ստացվում ե կերից) ե ավելի վատ են աշխատում:

Կաշին վոր մաքրում ես, արյունը սկսում ե հոսել դեպի կաշին, իսկ դա շատ ոգտակար ե:

Մաքրուր կենդանին ավելի առողջ, ավելի ժիր
և ավելի սիրուն է լինում:

Կանոն պետք է դարձնել և շուտ-շուտ, ավելի լավ
և ամեն ուր, մաքրել կենդանուն: Դրա վրա ժամա-
նակ շատ չի գնա, իսկ դրանից ոգու ա շատ կլինի:

Մաքրելու համար հարկավոր է մի փունջ ծղոտ
և մի լաթի կտոր, իսկ ավելի լավ է, չեթե հալոդ
մի խոզանակ և մի բրնձ առնի, մի բան վր
թանգ ել չեն:

Մաքրելու գործը դուրսը՝ բաց ոգուն արեք,
վոր փոշին չհասի ցամքարի կամ դոմի հատակի
վրա: Կերը տալու ժամանակ չմաքրեք, — փնտա-
կար է: Մաքրեցեք կամ կերը տալուց առաջ,
կամ կերը տալուց մի չերկու ժամ հետո: Մաք-
րեցեք բրդի ուղղութիւնով և հակառակը: Մենակ
թե զգուշ չեղեք, խողանակով, քերիչով կամ
ծղոտի կեմով դունչն ու աչքերի մոտերքը չմաք-
րեք, վոր չլինի թե փնտ հասցնեք: Նմանապէս
չի կարելի քերիչով մաքրել վզից վերև և վտա-
քերը՝ ծնկներէից ներքև:

Կենդանու մարմինն կպած ցեխն ու թրիքը
առաջ քերիչով մաքրեք, նոր հետո ծղոտի կեմով:
Յեթե ցեխն ու թրիքը կպել են բաշին, պոշին
կամ վտաքերի ներքևի մասին, եզ ժամանակ՝ ա-
ռաջ ձեռքով պոկեք կեղտը, հետո նոր խողանա-
կով մաքրեք, մենակ թե միշտ խողանակը վերե-
վից ներքև քսեք:

Խոզանակով, քերիչով կամ կեմով մաքրելուց
հետո, վատ չի լինի, վոր կենդանու ամբողջ
մարմինը շորի կտորով լավ շփեք:

Կենդանիներին եսպէս խնամեցեք և կտեսնեք,
թե նրանք ինչ կդառնան:

Ու՛շ դարձե՛ք ամբակներին

Զնե ժամանակ շուտ-շուտ ենքան աղբ և սառ-
չում-կաչում սմբակներին, վոր կենդանին լավ չի
կարողանում ման գալ, անհարմար է զգում իրեն,
և վտաքերը իրար են քափում-տրորվում: Զգուշ
կերպով եզ սառած աղբը պոկեք, վոչ թե մենակ
ձիու վտաքերից, ալլե նմանապէս կովերի, խո-
զերի և վոչխարների վտաքերից:

Յամբար պե՛տ և մախու լինի

Զին մեծ մասամբ վտաքի վրա կանգնած է,
բաց դե նա չել մեկ-մեկ ուղում է նստել-պառ-
կել, չեթե վոր ցամքարը մաքուր է լինում: Յամ-
քարը մաքուր պետք է լինի բոլոր կենդանիների
համար, նույնպէս և խոզերի համար: Տեղն չե-
կավ, տեսն. միք մոռանա, վոր խոզը մաքրասեր
կենդանի չէ, եզ մարդիկ են, վոր նրան «խողա-
վարի» չեն պահում:

Յամքարը միշտ շատ փռեք, վոր ներքևից ցուր-
տը չտա, թե չէ կենդանուն կարող էք մրսացնել:

ԵԼԻՒ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻՆ ՊԱՀԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Տախտաբանը պահեմ

Յուրա ժամանակ մարդ ավելի շատ ե ուտում:
Ճիշտ ե, չե՞:

Դե դա հասկանալի չե, սնունդը մարմնին տա-
քություն ե տալիս. տաքանալու համար հարկա-
վոր ե ավելի շատ ուտել:

Մարմնի տաքությունը պահելու համար կեն-
դանիններն ել աշխատում են շատ ուտել: Յեվ
ինչքան վոր ավելի ցուրտ ե, ենքան ել կենդա-
նինները ավելի շատ են ուտում:

Ես ձեռնատու բան ե: Վոչ, իհարկե ձեռնատու
չե: Ձեռնատուն են ե, վոր կերը կենդանու մար-
մնին վոչ թե տաքություն տա, այլ կենդանու
միայր, ճարպը կամ կաթը ավելացնի:

Իսկ ել ինչպես կարող ե կերը եղ մթերքնե-
րը ավելացնել, չերը վոր ամենից առաջ կերը
պետք ե կենդանու մարմնին տաքացնի:

Ձե, ցուրտ տեղում եղալիսի բան չի կարող
լինել:

Այ, հենց եղ ե պատճառը, վոր ցուրտ տեղում

կենդանին լավ չի չադանում, կովերը ավելի քիչ
կաթ են տալիս ե շուտ-շուտ ել մրսեցնում են
իրենց:

Անասունին ցուրտ տեղում պահելը—տիրոջը
փնաս ե: Ճիշտ են ասում, թե՛ գոմիդ ծակերը
կալի, թե չե կաթը կփախչի:

Գոմը ման չեկեք ե լավ տնաղեք, ծակ-ծուկ
չլինի, մի վորևե տեղից բամի չփչի: Բոլոր ծա-
կերը փակեք, վոր գոմը տաք լինի, մենակ թե
տոթ չլինի: Տոթն ել ցրտի նման փառակար ե:

Բայց տաքության չետեից ընկնելով չի կարե-
լի մոռանալ...

Լուսի մուսի

Մուլթ գոմի մեջ անասունը կարանեղի, իսկ եղ
բանը վատ ե. ե վատ ե նրա համար, վոր անա-
սունը չի մսակալի, չի չեղակալի, կաթը չի ա-
վելանա: Բացի դրանից ել առանց լուսի անա-
սունի արյունը գուշը կզցի:

Դուք ուշք դարձրե՛լ եք, թե կարտոֆիլը կամ
մի ուրիշ բույս մուլթ տեղումը ինչպես ե ծլում:
Թույլ, գուշը դցած, թառամած:

Իսկ լույս տվեք,—ե տեսեք, թե բույսը ինչ-
պես ե փոխվում, պոչծառ դեղին գուշն ստանում,
պնդվում:

Արեւի լույսն եւ կենդանիներն համար նույն բանն եւ:

Են բոլոր գոմերում, վորտեղ անասուններ եք պահում, գոնե մի փոքրիկ լուսամուտ բաց արեք եւ ապակի գցեք: Յեթե ապակի չեք գտնի, թող առանց ապակու լինի, մենակ թե եղ ժամանակ ուշք դարձրեք, վոր լուսամուտը են կողմիցը բաց անեք, վոր կողմից վոր քամին շատ ուժեղ չի փչի:

Յեթե դուք ինքներդ մենակ չեք կարողանա լուսամուտ բաց անել, խնդրեք մեծերից մեկն ու մեկին, թող ձեզ ոգնեն:

Իսկ հիմա խոսենք կերը տալու մասին

Մեզանում սովորաբար ի՞նչպէս են կեր տալիս անասունին:

Այ, եսպէս. մի խախտ դարման, խոտ կամ փափուկ կեր են բերում, գցում բակի մեջտեղը,—ով վոր ուզում ե, թող մոտ գա ուտի:

Ամեն կողմից վրա չեն թափվում վոչխար, հորթ, կով, ձի, խոզն եւ դեռ են կողմիցն ե ներս խցկվում,—ե սկսվում ե կերը: Բայց դե ով վոր աչքաբաց ե ու ղոչաղ, նա չե լավ ուտում, իսկ մշուսները, ինչ վոր մնում ե, նրանով են բավականանում: Բոլորն եւ աշխատում են մանել շեղջ տված կերի մեջտեղը, կերը տրորում են, փոփ

տակ տալիս: Ճիշտ ե, կերը շատ ե, բայց դե ուզուտը քիչ ե:

Զարմանալի չի, վոր շատ ժամանակ կերի չեւեք մասից մեկը փոփերի տակ փշանում—կորչում ե: Եղ կնշանակի, վոր չեթե կերը կանոնաւոր տրվի, եղ նույն կերով կարելի չե կշտացնել վոչ թե չերկու կով, այլ չերեք կով, վոչ թե վեց վոչխար, այլ իննը վոչխար:

Նշանակում ե, վոր կերը տալու ժամանակ, ամենից առաջ պետք ե աշխատել—կերը գեանին չգցել, այլ կերը տալ մատուցների մեջ: Կովի համար ջուկ մատուք չինեք, վոչխարների համար ջուկ, ձիու համար՝ ջուկ, վոր վոչվոք վոչվոքի չխանդարի:

Զկարտած ծոտ (բերում) չի կարելի տալ: Անասունը ավելի վատ կըրործա ե շատ ել ուժ գործ կգնի լավ ծամելու համար: Ավելի լավ ե՝ ծոտը կորտել ե նոր տալ. կովերի ե վոչխարների համար պետք ե կարտել մոտ մի վերջով չերկարութլամը, իսկ ձիերի համար—կես վերջով:

Շատ ժամանակ կովերին ալուրը կամ քուսպը տալիս են ջրախառն: Եղ սխալ ե: Ալուրը կամ քուսպը պետք ե տալ մաքուր, մի թեթե թրջած, վոր փոշի չդառնա: Կարելի չե դրանց հետ խառնել միքիչ դարման, կամ թե չե կոտորած բուգուկ կամ կարսոֆիլ: Նմանապէս չարժի ուժեղ

կերը՝ ալյուրը, քուսպը և գարին շաղ տալ դարմանի վրա և ենպես տալ. ուժեղ կերը պետք է առանձին տալ:

Շատ ողտակար է կերի հետ միքիչ աղ խառնելը: Մնատունը եղ ժամանակ ավելի ախորժակով կուտի աված կերը:

ԻՆՏՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ԼԱՎ, ՀՈՐԹ ՄԵԾԱՅՆԵԼ,

Ինչո՞ւ հորթերը շատ են փչանում

Հորթը մեքանի որ դեռ չապրած, տեսնում էս լուծ է ընկնում, և մեկ էլ են էս խմանում, վոր փոքերը մեկնեց: Ես բանը շատ շուտ-շուտ է պատահում:

Ինչիցն է սա: Ի՞նչպես պետք է պահպանել փոքրիկ, գվարճալի հորթուկին, վոր չփչանա:

Հորթի ստամոքսը միշտ էլ կարող է շատ ավելի կեր տանել, քան թե ինչքան վոր պետք է նրան ապրելու համար, և ինչքան վոր նա կարող է մարսել: Հորթի ախորժակը միշտ էլ մեծ է լինում, բայց ստամոքսը դեռես թույլ է:

Յեթե հորթին թողնես կերի մոտ, նա ենքան կուտի, վոր ստամոքսը էլ ուժ չի ունենա եղբան կերածը մարսելու, կթուլանա, և հորթը լուծ կընկնի, իսկ շուտ-շուտ լուծ ընկնելը հորթին կմահացնի:

Այ, մեր գլուղերում հենց եղպես են կերակրում:

Ասում են՝ թող, ինչքան քեֆը ուզում է, ուտի, ուժ կհավաքի:

1.003
11167

Յեւ ուժ հավաքելու տեղակ, հորթը հիվանդություն եւ «հավաքում»:

Ուրեմն ինչքան կեր պետք եւ տալ հորթին, եւ ինչպէս պետք եւ տալ: Յեկեք եղ մասին խոսենք, կարդացողներն եւ թող ուշադիր լինեն:

Վոչ մի ժամանակ հորթին չպետք եւ ուտեցնել ենքան, ինչքան քեֆն ուզում եւ,—սա առաջին հիմնական կանոնն եւ: Ավելի լավ եւ քիչ կերակրել, քան թե շատ կերակրել:

Հենց վոր հորթը ծնվեց, չպետք եւ շտապել ու անմիջապէս խմելու բան տալ: Մինչեւ հորթի աշխարհ գալուց հետո մի 10—12 ժամ չանցնել, նրան վոչ մի բան չի կարելի տալ: Եղքան ժամանակ վոր անցավ, նոր մենակ կարելի չեւ նրան միքիչ նոր կթած կաթ տալ, վոր խմի: Սովորաբար առաջին մեկ-չերկու որը հորթին կես կուշտ-կես քաղցած պետք եւ պահել, դրանից փնտս չի հասնի:

Ծնվելու առաջին որը հորթին տալիս են մեկ շիշ կաթից վոչ ավելի, իսկ չերկրորդ որը՝ չերկու շիջ վոչ ավելի: Եղ եւ տալիս են վոչ թե միանգամից, այլ 4—5 անգամում: Առաջին շաբաթվա մեջ որական 4 անգամից պակաս չպետք եւ խմեցնել կաթը, իսկ հետո կարելի չեւ կամաց-կամաց անցնել չերեք անգամվա:

Առաջին 10—14 որումը բացի անարատ (չե-

րեսը չքաշած) կաթից ուրիշ վոչ մի բան չի կարելի տալ: Կաթի հետ վոչ կարելի չեւ ջուր խառնել, վոչ եւ ալյուր:

Կաթը անպատճառ դու (տաք) պետք եւ լինի: Դրա համար եւ ավելի լավ եւ կովին որական 3—4 անգամ կթել, վորպեսզի կաթը դեռ չսառած տեղնուտեղը տրվի հորթին:

Վրա չերրորդ որը ու նրանից հետո չեւ կաթի չափը կամաց-կամաց ավելանում եւ մոտավորապէս են հաշվով, վոր 3—4 որումը մի շիշ ավելանա: Եղպիսով արդեն չերկրորդ շաբաթվա վերջին հորթը որական 5—6 շիշ կաթ կստանա:

Ուրեմն, առաջին յերկու շաբաթումը հորթը վոչ մի բան չի ստանում, բացի փոքր քանակ կաթից (կաթը չեռացնել, իհարկե, պետք չի):

Յերրորդ շաբաթվանից սկսած նոր հորթին կամաց-կամաց պետք եւ սովորեցնել խոտի: Խոտին չափ դնելու կարիք չկա, վորովհետեւ առանց են եւ հորթը շատ խոտ չի ուտի:

Յերրորդ շաբաթումն եւ հորթը եւլի անարատ կաթով պիտի կերակրվի, եւ կաթն եւ կամաց-կամաց պետք եւ ավելացվի: Իսկ չեթե կաթը քիչ լինի, են ժամանակ կարելի չեւ սկսել չերեսը քաշած կաթ տալ:

Եղ բանը ետպես եւ արվում: Յերրորդ շաբաթվա վերջին սկսում են կամաց-կամաց չերեսը չքաշած

նոր կթած կաթին առաջին որը մեկ բաժակ չե-
րեսը քաշած կաթ խառնել, չերկրորդ որը՝ չեր-
կու բաժակ, հետո—չերեք բաժակ, չորս բաժակ
և այլն: Յերեսը քաշած կաթն ել պետք է թարմը
լինի, չեռացրած, հետո նոր հովացրած:

Մի 4—5 որից հետո նոր կարելի չե որական
մի շիշ անարատ կաթը փոխել մի շիշ չերեսը
քաշած կաթով: Բայց վորովհետև չերեսը քաշած
կաթը ենքան սննդարար չի, ինչքան անարատ
կաթը, դրա համար ել են ամանի մեջ, վոր կաթ
եք տալիս, պետք է ամեք վարսակի ալյուր, կամ
կտավհատի քուսպ, կամ թե չե գարու ալյուր:
Ամեն մի շիշ չերեսը քաշած կաթին պետք է ա-
վելացնել մի քառորդ ֆունտ մազած մաքուր
վարսակի կամ գարու ալյուր, կամ թե չե մի
գդալ կտավհատի քուսպ:

Վատ չի լինի, վոր գարին կամ քուսպը տա-
լուց առաջ չեռման ջրով փոխողեք:

Վրա վեցերորդ շաբթուամբ հորթը արդեն ու-
տում է մենակ չերեսը քաշած կաթ, ալյուր կամ
քուսպ ու խոտ:

Դրանից հետո արդեն չերեսը քաշած կաթը
կամաց-կամաց ալյուրի հետ խառնած մաքուր գոլ
ջրի չեն փոխում, ուրիշ խոսքով՝ չերեսը քաշած
կաթը տալիս են ջրի և ալյուրի հետ խառնած:
Ալյուրը առանձին ել կարելի չե տալ, ցամաք,
մենակ միքիչ թրջած:

Եղալիսով չերկու ամսական հորթը որական
կտանա 15 շիշ գոլ ջուր չերկու ֆունտ վարսա-
կի ալյուրի հետ և բացի դրանից ել, ինչքան վոր
քեֆը կուզի՝ խոտ: Թե վոր վարսակի ալյուր
չլինի, կարելի չե դրա տեղը տալ գարու ալյուր,
քուսպ, կամ չեղիպտացորենի ալյուր: Իսկ ավելի
լավ է, եդ բոլոր կերերից հավասար չափով վեր-
ցնել, խառնուրդ անել և ենպես տալ:

Յերրորդ ամսիցը կարելի չե սկսել հորթին չոր
կերի փոխել, բայց ելի չպետք է մոռանալ վար-
սակի ալյուրը, վորից պետք է տալ որական
2—3—4 ֆունտ, նաժամ թե հորթը ինչ մեծու-
թյուն ունի, և թե անտեսության մեջ ինչքան ա-
լյուրի պաշար կա: Վարսակի ալյուրը պետք է
տալ գարմանի հետ խառն:

Շատ ոգտակար է հորթին որական կես գդալ
ծեծած կավիճ կամ ալրած ու փոշի գարձրած
փոսկր և միքիչ ել աղ տալ: Կավճից ու փոսկրի
փոշուց փոսկրները ավելի լավ կգարդանան ու
կամրանան, իսկ աղը ընդհանրապես ամբողջ
մարմնին ոգուտ է:

Միքանի կարևոր նկատողություններ ել հոր-
թերի վրա խնամք տանելու մասին:

Ինչքան հնարավոր, է հորթերին կերակրեք ա-
մեն որ միևնույն ժամերին:

Թույլ միք տա, վոր հորթը մոր կուրծքը ծծի:

Հորթի բերանը ձեր մատներով ուտելիք միք
դնի: Յեթե առանց դրան հորթը վատ է ուտում,
են ժամանակ մատներով տվեք, բայց միայն ա-
ռաջուց ձեռքերդ լավ լվացեք: Այնուամենայնիվ
աշխատեցեք սովորեցնել հորթին ուտել առանց ձեր
մատների ոգնության:

Վոչ մի ժամանակ չի կարելի հորթին կեղտոտ
ամանի մեջ կեր տալ: Ամեն որ չեռացրած ջրով
ամանը վողողեք: Շատ շուտ-շուտ հորթերը հի-
վանդանում են հենց նրանից, վոր կեղտոտ ա-
մանով ուտելիք էք տալիս նրանց:

Ամեն մի ուտել-խմելուց հետո հորթի դնչիկը
սրբիչով կամ մաքուր շորով սրբեք, թե չե կա-
րող են դնչիկի վրա մազեր բուսնել կամ խոցեր
առաջ գալ:

Հորթերին պաշտպանեցեք յերկու կողմից փչող
բամուց և սառնամանիքներից: Բայց հանդարտ,
վոչ ենքան ցուրտ չեղանակին հորթերին անպատ-
ճառ բաց թողեք, վոր ման գան: Դրանից նրանք
ափելի լավ կգարգանան, կերածը կանոնավոր
կմարսեն, տվածդ կերն էլ մի բանի ոգուտ կլի-
նի: Մ'ն ժամանակ պետք է բաց թողնել ման
գալու, չերբ հորթը արգեն բավական պնդացած
կլինի, մոտավորապես չերկրորդ ամսվանից վոչ
շուտ:

Ահա բոլորը: Դժվար չեն, բայց հորթի վրա

խնամք տանելու համար շատ կարևոր կանոններ
են:

Ուշագիշտ կերպով կարդացեք և խնքներդ կա-
սեք, վոր եստեղ մի առանձին դժվար բան չկա:
Իսկ յեթե հորթին հենց ծնվելու որից փորձեք
կանոնավոր մեծացնել, են ժամանակ դրանով
նրան պահպանած կլինեք շատ հիվանդություն-
ներից և ժամանակին կունենաք մի լավ արջառ
կամ կով:

21.624

ԳԻՆԸ 10 ԿՈՊ.